

GYÓGYPAEDAGOGIAI SZEMLE

Siketnémák, vakok, hülyék, gyengeelméjűek, dadogók és hebegők oktatásával foglalkozók
SZAKKÖZLÖNYE.

Előfizetési ára:	Szerkesztik és kiadják:	Megjelenik minden
Egész évre . 8 korona	NÉMETH LÁSZLÓ	hónap elsején 1 ívnyi
Fél évre . 4 "	és	terjedelemben
Negyed évre . 2 "	VÁRADI ZSIGMOND.	

Szerkesztőség és kiadóhivatal: VIII. ker. Rökk Szilárd-utca 10. szám.

A lap tartalmáért felelős: NÉMETH LÁSZLÓ.

II. évfolyam.

Budapest, 1900. január 1-én.

1. szám.

Tartalom: Karácsonyi hang a magyar keresztyén egyházakhoz, városi és községi hatóságokhoz: Németh Lászlótól. — Jelentés a gyógypaed. tanintézetek orsz. szaktanácsának 1898—99-ik tanévi működéséről: Borbély Sándortól. — A tanerőképzés egyesítése: Váradi Zsigmondtól. — Hazai hírek.

a magyar keresztyén egyházakhoz, városi és községi hatóságokhoz.

„Új parancsolatot adok néktek, hogy egymást szeressétek! Ugy szeressétek egymást, mint én szeretlek titeket.”
János XIII. 34.

Az egész keresztyén világ öröm-ünnepet ül. A hívők száz-ezrei lelkigyönyörtől eltelve adják szájról-szájra a betlehemi pásztorokhoz intézett angyali szózatot: „*Dicsőség a magasságban az Istennek!*” Ifjú és öreg szívrepedő örömmel hirdeti az angyal szavát. „*Megszületett néktek a megtartó, ki az úr Jézus Krisztus Dávid városában!*”

Ezerkilencszáz esztendeje már, hogy ismétlődik évről-évre ez az angyali szózat.

Mert Istennek fia született a betlehemi jászolban. És az Istennek fia új életet önt az elfásult szívekbe, új parancsolatot ad az emberiségnek: a *szeretet* parancsolatát. S ezen új parancsolat meg-
rázza sarkaiban a földet és új irányt ad az erkölcsi világnak.

Szeretni Istent, szeretni embertársainkat, szeretni még ellenségeinket is.

S a mely nép és nemzetség megtartá a *szeretet* parancsolatát kitünt a többi nép közül „*s magasan jár, miként a saskeselyű és az ő lába nem bo'lik meg sohi sem!*” Tudomány és művészet,

igazság és jólét üté ott fel sátorát; a szegények segélyt, a szerencsétlenek ápolást és testvéri szeretetet nyertek ott.

A mely nép ellenben nem hódolt a megnyilatkozó *isteni parancsnak*, annak országa szétoszlott, hazája lőn a nagy világ, lévén ő maga „*szolgák — szolgája*“.

A szeretet törvényében, mint soha eléggé meg nem közelíthető példánykép maga az isteni *Mester* állott hívei előtt.

Ott van az új erkölcsi világ határdombján, — szeretettől lelkesítve, szeretni tanítja híveit, kezében az *ige* fegyverével, az önmagát balványozó ember-testvéreit a szolgaság jármába lealacsonyító szeretetlenség ellen harcra száll; ott van a megvetett, eltapodott szegények között, ajkain a szeretet meleg érzelmeivel; ott van a szenvedők, az elhagyottak mellett, egyiknek fájó sebeit gyógyítja, a másíknak lelke háborgásait csillapítja a szeretet balzsamával; vagy a sírók könnyeit törli és az elesteket emeli fel s az üldözötteket vigasztalja meg; majd pedig mint egy szent zászló hordozó — *a szeretet szent harcában* — ellenségeinek életét adá az ő szerettiért.

Sokat kíván tehát a *szeretet új parancsolata*, mely új lészen örökké, mivel azt ember teljesen be nem töltheti.

De hogy a családok, osztályok, népek és korok lehetőleg megközelíthessék és betölthessék a szeretet parancsolatát, azt a *nevelés szelleme* segítheti elő. — Isten, emberek iránti szeretetben nevelni a kisedet, kinek lelke tiszta mint a nap, hajlítható mint a gyenge ág, kiről a szeretet vallásának alkotója mondja, hogy: „*ilyeneké a mennyeknek országa*“, kiket azért kétszeresen rábíz tanítványaira, hogy őket szeressék; mert jól tudja, hogy tanai eme tiszta lelkekben találnak legméltóbb talajra és hogy másokat szeretni leginkább csak az tud, ki szeretetben neveltetett és maga is szerettetett. — S követői a keresztyének, tartozzanak azok a keresztyénség bármely elágazásához valóban dicséretre méltó versenyre kelnek egymással, gyermekeik neveltetése iránti buzgólkodásban. — Szegények és gazdagok versenyezve adják filléreiket — százezeireket iskolai célokra, hogy a szeretet vallásában nevelhessék gyermekeiket.

De ama szerencsések mellett, kiknek az emberi lehetőségekhez képest minden képességük meg van arra, hogy felfoghassák a szeretet vallása tanítóinak tanait; vannak olyanok is, kiket az isteni gondviselés megfosztott egyik vagy másik képességtől és képtelen a többi szerencsésekkel egyenlő természetes úton haladni az ismeretek szerzésében. Ilyenek azok, kiket valamely érzéktől pl. hallási vagy látási érzéktől fosztott meg a gondviselés; kiknek még amaz elemi ismereteket is, melyeknek az érzékűek mintegy öntudatlanul jutnak birtokába, mesterséges utakon kell elsajátítaniok.

Hogyan tudhatna a *sikef* beszélni, vagy hogyan lehetne a *vaknak* csak fogalma is az őt környező világ remekeiről, ha az a titkos mindenható kéz, mely a fellegek felett vezérli az emberek sorsát, nem állított volna melléjük olyanokat, kik a szeretettől lel-

kesítve, különleges eszközök segélyével, törekszenek velök elsajátíttatni, a mit az érzékűek könnyű szerrel természetes úton sajátítottak el.

Az ilyen szerencsétlenek sorsán segíteni kétszeresen van hivatva a keresztyén egyház. Hívását és feladatát embertársai iránti szeretetét a szerencsétlenek iránti gyámolításban mutathatja ki leginkább.

Maga a *Mester* megy elől tündöklő példányképül, midőn a kananeabeli nehézkezes leányt meggyógyítja, vagy a Jerikó falai alatt ülő — s hozzá könnyűkezeséért esdeklő — két vaknak látását adja vissza és mint Márk evangelista mondja: „hozának Jézushoz egy nehezen szóló siketet, hogy vetné kezét arra. És mikor kivitte volna a sokaság közül, bocsájtá ujjaikat annak fülébe és megillette nyelvét és feltekintvén az égbe, fohászkodék és monda neki: „Effata! Nyilatkozzál meg! és azonnal megnyiltak annak fülei és nyelvének kötele megoldaték és igazán szól vala.“

Tehát a keresztyén egyház feje és alapítója az úr Jézus Krisztus foglalkozott már testi és szellemi fogyatékosok gyógyításával; ezzel mintegy rámutatott és kötelességévé tette tanítványainak, követőinek, hogy eme szerencsétlenek segélyezésében ők is fáradozzanak.

Igaz ugyan, hogy a *Mestert* csodadolgaiban ember utánozni képtelen. Itt az orvosi tudomány is megáll, segíteni nem tud, nem tudja fogékonnyá tenni a *hiülyének* az esztét; nem tudja visszaadni a *vaknak* a látást; a *siketnek* hallóérzékét; de már több mint száz év óta ismerjük annak módját, hogy mikép lehet a *hiülyét* és a *vakot* a társadalomnak munkás tagjává nevelni, vagy hogyan kell tanítani a *siketnémát* beszélni a látási és tapintási érzékének felhasználásával.

Most már követhetné a keresztyénség *Megváltója* példáját egyrészben, a mennyiben taníthatná a *siketnémát* beszélni; hasznos munkára való tanítással elviselhetőbbé tehetné a *hiülyének* és *vaknak* az életet; ha mint a *Mester*, a *siketnek* a hallását; a *hiülyének* elmebeli gyógyulását; a *vaknak* látását meg nem adhatja is.

Nézzük azért a keresztyén egyházat, mennyiben hatja át az *isteni szót*, mennyiben lelkesíti a *Megváltó* dicső és magasztos példája, mennyiben felel meg keresztyéni kötelességének e szerencsétlenekkel szemben a tudomány és felvilágosodás századában.

Míg egy felől gyönyörűséggel telik el az ember lelke, látván a *sáfárkodást az úr szőlőjében*; addig másfelé tekintve önkénytelenül kiált az írás szavával: „Szomorú az én lelkem mind halálig!“

Mintha csak egyes államokba jutott volna el a *Megváltó* szava: „Könyörülj ember a te embertársadon“, s a többi tüntetőleg zárkóznék el a *Mester* ama dicső példája elől, midőn a *siketnek* hallását, a *vaknak* látását s a *hiülyének* elmebeli képességét visszaadá.

Mert míg *Belgium*, *Dánia* és *Hollandia* összes tanköteles *siketnémái*, *vakjai* és *elmebeli fogyatékosai* tanításban részesülnek; vagy míg *Németországnak* és *Franciaországnak* virágzó *siketnéma*,

vak és *hülye* intézetei a keresztyén szeretetnek fényes tanúbizonyságait hirdetik; vagy míg *Amerika* ily nemű iskolái a jólét és virágzás magas fokán állanak; addig a keresztyénség nem kis szégyenére vannak olyan államok is, a hol egyáltalában nincs, vagy legfőlebb egy-két tengődő hasonló célú intézmény áll fenn.

Nézzük *Magyarország* hogy van e tekintetben?

Magyarországon az 1890. évi népszámlálás adatai szerint 19024 *siketnéma*, 18366 *vak*, és 17622 *hülye* van, a kik között 6119 *siketnéma*, 1043 *vak* és 2773 *hülye* a tanköteles. A foiyó tanévben *Magyarország* **hét** *siketnéma* iskolájában csak 484 *siketnéma*, (*Aradon* 23, *Budapesten* az *állami* iskolában 67, az *izr.* intézetben 102, *Kaposvárott* 28, *Kolozsvárott* 42, *Temesvárott* 56 és *Vácott* 166 gyermek.) a „*vakok egy intézeté*“-ben 91 *vak*, és a **képezhető** „*hülyék egy intézeté*“-ben*) 76 *hülye* gyermek részesül tanításban.

Mennyire elmaradt hazánk az említett államok mögött!

Németországban és *Franciaországban*, a hol legtöbbet áldoznak a szerencsétlenek neveltetésére, az egyes intézmények nagyobb részben **nemes szívű emberbarátok adományaiból jöttek létre**, vagy **egyházkerületek és egyházak által tartatnak fenn és sok helyütt szerzetesek és apácák tanítanak.**

És te *ezer esztendő*s *Magyarország* lelkes népe, hol késel?! Magyar *keresztyén egyházaink* hova maradtok el?! Hiszen érzékű gyermekeitek neveltetésében a többi államokkal kiálljátok a versenyt! Hiszen ti is gyermekeitek neveltetésében véltetek nemzetetek jövőjét, egyházatok alapkövét letenni, mert jól tudván — tudjátok, hogy így: „*kösziklán épül házatok*“, míg ellenben: „*elvész az én népem, mely tudomány nélkül való*“!

Hát a *Teremtő* által szerencsétleneknek teremteteket **mostoha** gyermekeiteknek tartjátok-e? Azon 484 *siketnéma*, 91 *vak* és 76 *hülye* gyermek neveltetéséről is jó formán csak az **állam** gondoskodik, gondoskodásában csak ama városok előjárósága segít neki; **de az egyházak — mint ilyenek — kivétel nélkül mereven elzárkóznak előlük.**

Maga az állam tehát nem marad el nagyon a többi államoktól. *Franciaország* 68 *siketnéma* iskolája közül is csak 3 állami, a többi *keresztyén testvéri szeretet* adományaiból állítatott és tartatik fenn.

Csak hozzánk nem jut el a keresztyén szeretet varázsa? Ama 19024 *siketnéma*, 18366 *vak*, 17622 *hülye* esdő tekintete, kik könyörületességért *krisztusi szeretetért* esdenek, a magyarországi keresztyén egyházakban ne találjon e visszhangra!? Hiszen érzékű gyermekeik neveltetésében féltékeny versenyre keltek egymással a katolikus és a protestáns egyházak, — mindkettő ezáltal akarván magát erősebbé tenné a másik felett, s e nemes verseny valóban nagyszerű eredményeket szült; de ugyanakkor *fogyatékos gyermekeiről mindkét egyház* megfeledkezett.

*) Ezen kívül van még 3 ápoló intézet a *képezhetetlen hülyék* számára, melyek közül egyet a „*Szeretet*“ jótékony egyesület tart fenn, kettő pedig magán vállalat.

Ott van pedig tündöklő példányképünk a *katholikus Franciaország a katolikusoknak; a protestáns Németország a protestánsoknak*, hol az érzékűek mellett a fogyatékosokról is bőkezűleg gondoskodnak.

Hiszen nemcsak az érzékű, hanem a fogyatékos gyermekek érdekében is szól követőihez a Mester: „Aki csak egynek is felveszi gondját az én kicsinyeim közül, az, az én gondomat veszi fel.

Keresztyén egyházak! nézzétek az izraelita siketnémák budapesti országos intézetét, mely egyedüli az országban, melyet felekezet tart fenn! Ezen intézetben 102 siketnéma gyermek taníttatik a folyó tanévben . . . Ti nem volnátok erre képesek?! Hiszen nem az cselekszik kedves dolgot Isten előtt, ki folyton hajtja, hogy: „*szeresd felebarátodat és cselekedjél jót azzal*“, hanem az, *a ki szereti felebarátját és jót cselekszik vele!*

Nem mondom ugyan, hogy nem volt olyan nemes szívű katolikus főpap vagy világi főúr aki e szerencsétlenekről megemlékezett. Nem! *siketnémák, vakok és hülyék* intézetében számos szerencsétlen élvezi a nemes szívű alapítók alapítványainak gyümölcsét; de ezeknek száma a külföldi jóttevőkhöz képest elenyészően csekély.

Még inkább csodálnunk kell az *egyházak, községi és városi hatóságok e téren való elzárkózottságát*.

Keresztyén egyházi és világi előljáróink, hatalmas uraink, ne legyen ez így tovább! Ama szerencsétlen embertársaink szava, kik a szerencsések felé emelik esdő tekintetüket, kik könyörületességért, *krisztusi szeretetért* fordulnak keresztyén testvéreikhez ne legyen kiáltó szó a pusztában!

Ezer éves *Magyar* hazánk *siketnémái, vakjai és hülyéi* legyenek-e ama szerencsétlenek, kik meghallgatásban nem részesülnek? Hisz a pogány *Spártában*, hol a gyermekek neveléséről az állam gondoskodott, azon gyermekeket, kik állami szolgálatra alkalmatlanok voltak, *Taygetos* hegyről ledobva, legalább megsemmisítették, de állatiasságban felnőni az Isten képére teremtett embert ott sem hagyták!

És ma, midőn a barbarizmusnak ezen kegyetlenségén megbotránkozunk; *keresztyéni szeretettől* áthatva ne engedjük azt sem, hogy állati elmaradottságban tengődjék az *Isten képmására teremtett ember*.

Vegyék kezeikbe az egyházak és azoknak vezetői a papok a fogyatékosok gondját. A papság az **Ige** fegyverével uralkodik az egyházak tagjain. Krisztus tanainak bűvös varázsa lelkesíti és lánggra gyújtja a népeket. Lelkes vezetők csodákat művelhetnek a lelkesült sokasággal.

Ha az egyház kerületi gyűléseken akadnának szószólói eme szerencsétleneknek és a papság felekezeti különbség nélkül magáévá tenné ügyüket, aránylag csekély áldozattal lehetne segíteni rajtuk.

Szinte hallom az ellenvetéseket; fontosabb elintézetlen ügyeik is vannak az egyházaknak mint a fogyatékosok ügye; így pl. a *leánynevelés ügye* is rendezetlen s a leendő családanyák csak előbb valók mint az a pár *fogyatékos érzékű* vagy *fogyatékos elméjű*?!

Meghajlok ezen nézet előtt is. De leány-nevelés ügyünk anynyira már mégis csak fejlődött, hogy lelkiismeretes vezetők mellett leányaink hasznos tagjaivá lehetnek egyházainknak. De a fogyatékosokat ki neveli? Nekik még csak az a szerencse sem jutott, hogy megismerhessék megváltó *Jézusukat*.

Pedig milyen szépen mondja *Jézus* az ő követőinek: *Vegyétek fel az én igámat! hisz az én igám gyönyörűsége és az én terhem könnyű.*

Avagy nehéz „teher“ volna-e ha az *egyház-megyék* vagy *egyház-kerületek* felekezeti különbség nélkül tartanának fenn egy-egy *siketnéma*, vagy *vak*, vagy egy-egy *hiülye* intézetet? Hisz az áldozatokat egymás között megosztva a reájuk háramló „teher“ valóban „gyönyörűsége“ volna.

Hisz ez a „teher“ nem volna olyan nagy. Szükség volna egy iskolai vagy egy intézeti helyiségre és ennek felszerelési és fenntartási költségeire mihez a szegény tanulók segítése járulna még. *A tanerőkről az állam gondoskodnék úgy, mint az aradi, kaposvári, kolozsvári, és temesvári siketnéma* intézetekben.

Mily csekély összeg ez azon nagy jótéteményhez képest, melyet az egyházmegyei vagy egyházkerületi *siketnéma*, *vak*, vagy *hiülye* iskola híveivel gyakorolhatna.

Keresztyén egyházainknak vezetői; a szeretet vallásának apostolai! uralkodjék a ti szíveitekben a *szeretet*! *Krisztusunk Megváltónk* nevében vegyétek fel a fogyatékosok *igáját*!

Szállja meg Istennek *szent lelke* az *új ezredév* küszöbén a magyar *egyházi* és *világi* hatalmasságokat, a magyar keresztyén egyházak tagjait, kiknek módjuk és alkalmuk van, hogy e sorsüldözötteken segíthetnek; és munkálkodjék a *szentlélek* oda, hogy a *keresztyéni testvéri szeretet* eme szerencsétleneket összegyűjtve édes *Magyar hazánk* és *magyar keresztyén egyházaink* hasznos polgáraivá nevelje!

Vajha az ezeréves magyar hazában, a múlt ezer év dicsőségének emlékére és a keresztyén egyházak mulasztásának pótlásául emeltetnének a fogyatékosok számára iskolák, hogy ez által is, eme dicsőség napjainak sugaraí végtelen időig ragyogjanak a késő ivadék előtt.

Ez az ezer éves nemzet, mely ezredik évében is szabadon áldozhatott a magyarok hatalmas Istenének, ezzel is mutassa ki Istenhez való ragaszkodását, ki őt ezer vész és ezer veszélyben ezer év óta vezérli a dicsőség szárnyain, hogy magyar keresztyén egyházaink, melyek ezer éven keresztül íze és savai voltak az államéletnek, a szeretet vallásának tanait betöltvén a múlt dicsőségének

reménységében, általuk hangozzék a siketnémák, a vakok és a hülyék számára a betleheni pásztorokhoz intézett angyali szózat: *Megszületett néktek a Megváltó! . . . Dicsőség a magasságban az Istennek!*

Budapesten, 1899. december hó 24.-én.

Németh László.

Jelentés

a gyógypaedagógiai tanintézetek országos szaktanácsának
1898—99-ik tanévi működéséről.

— Felolvastatott a szaktanács november 25.-i ülésén. —

A nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr az 1896.-ik évi június hó 15.-én 24201. sz. a. kelt rendeletével ideiglenesen szervezett szakfelügyelői intézményt megszüntetvén, helyébe az 1898.-ik évi 21270-dik számú rendeletével a *gyógypaedagógiai szaktanácsot* létesítette.

A szaktanács 1898 november 12.-én kezdte meg hivatalos működését, a mikor is első gyűlését tartotta. Azóta tíz gyűlést tartott, ú. m. 1898 november 12.-én, november 26.-án, 1899 január 14.-én, január 28.-án, február 4.-én, március 11.-én, április 25.-én, május 20.-án, február 4.-én, március 11.-én, április 25.-én, május 20.-án, július 4.-én és október 11.-én. Ezenkívül mint tantervkészítő bizottság, kiegészítve a hazai gyógypaedagógiai intézetek igazgatóival, szeptember 23—29.-ig foglalkozott egy — a siketnéma-iskolák és intézetek számára készítendő — általános tanterv megalkotásával.

A tíz jegyzőkönyv tanúsága szerint 158 pont alatt tárgyalta a hozzá véleményezés végett útasított vagy saját kezdeményezéséből eredt ügyeket.

Irodai ügyforgalma 1898 szeptember 1.-ig 243.-ik szám alatt szerepel, irodai anyagi költsége pedig 161 forint 2 krt. tesz ki.

Tanügyi működéséről a következőket van szerencsém jelentetni:

1. Állandó figyelme és gondoskodása tárgyát tették a következő iskolák és intézetek tanügyi és személyi dolgai:

1. a siketnémák váci orsz. intézete,
2. a siketnémák budapesti állami iskolája,
3. az izr. siketnémák budapesti intézete általános felügyeleti szempontból,

4. a siketnémák kaposvári iskolája,
5. a siketnémák aradi iskolája,
6. a siketnémák temesvári intézete,
7. a siketnémák kolozsvári intézete,
8. a vakok budapesti orsz. intézete,
9. a képezhető hülyék budapesti intézete és
10. a dadogók budapesti tanfolyama, melyet Skultéty Lajos vezetett.

Ez intézmények feletti felügyeletet kétféle módon gyakorolta a szaktanács; t. i. a hozzá leérkezett tantestületi jegyzőkönyveket, felterjesztéseket, jelentéseket tanulmányozván, tanügyi dolgokban a miniszter úr Ő Nagyméltóságának javaslatokat tett; másodszor pedig a tanév folyamán kiküldette a szaktanács elnökét az intézetek tanulmányozására, tanév végén pedig a vizsgákra egy-egy miniszteri biztos kiküldéséről gondoskodott.

A szaktanács elnökéül a lefolyt 1898—99.-ik tanév folyamán december hóban meglátogatta a siketnémák váci és budapesti állami intézetein kívül az összes hazai gyógypaedagógiai intézeteket, a váci pedig 1899 január folyamán. Hogy a budapesti állami siketnéma iskola is kellő ellenőrzés alatt legyen — mert annak vezetője egyszersmind szaktanács elnök is volt — úgy tett javaslatot a szaktanács, hogy az szintén vizsgáltsék meg egy szaktanácsbeli taggal. Ennek megvizsgálására *Pivár Ignác* tanácsstag küldetett ki. Nevezettek a látogatásairól jelentést tettek a szaktanácsban s e jelentések Ő Excellenciájához is felterjesztettek.

A tanév végén az évváró vizsgákra a következő beosztással történt a kiküldetés:

A vakok, képezhető hülyék és a siketnémák budapesti állami iskolájához *Dr. Szabó Sándor* szaktanács elnök, mint az ügyosztály vezetője ment ki, a siketnémák kolozsvári intézetéhez *Pivár Ignác*, a temesvári, aradi és kaposvári iskolákhoz pedig *Borbély Sándor* küldetett ki.

A váci intézetben a lefolyt tanév végén nem tartatott nyilvános vizsga, hanem helyett egy három napig tartó oly zártkörű osztályvizsgát volt, melyen a közönségből csak az érdekelt szülők lehettek jelen. A tanítóképző tanfolyam vizsgáján miniszteri biztostként az ügyosztály vezetője volt jelen, mely alkalommal a módszertan és oktatástörténet vizsgálójaként a váci intézetben történt változások miatt a szaktanács elnök szerepelt mint helyettes.

II. A szaktanács működése az ellenőrzés gyakorlásán kívül még a következőkben nyer kifejezést:

1. Vizsgálat alá vette valamennyi intézet tanórarendjét, megállapította annak a tantárgyak, növendékek és a tanszemélyzet viszonyához való beosztását, elrendezését, annak túltömöttségét, vagy esetleg más hiányosságát, az óratöbbleteket, tananyagot és aszerint minden egyes esetben javaslatot tett Ő Excellenciájának.

2. a) Hogy a hazai gyógypaedagógiai intézetek kormányzása és tanügyi vezetése egyöntetűleg történhessék, a már meglevők mintájára a helyi kívánalmaknak megfelelőleg egy-egy szervezeti szabályzatot dolgoztatott ki a kolozsvári és temesvári siketnéma intézetek részére s azokat tárgyalván, jóváhagyásra felterjesztette.

b) Az aradi siketnéma iskola felügyelő bizottsága részére egy ügyviteli szabályzatot hagyatott jóvá.

c) A vakok budapesti országos intézete részére „Házirend”-et dolgoztatott ki s azt — szintén megvitattván — felterjesztette a miniszterhez.

3. a) Egyik nem kevésbbé fontos, sőt a hazai siketnéma-
oktatás körében korszakot alkotó működése a szaktanácsnak, hogy
a mit 100 év megalkotni nem tudott, azt a szaktanács már első
évében kötelességének ismerte, hogy programjába felvegye, t. i.
a hazai siketnéma-oktatás számára egy egyöntetű, általános érvényű
tanterv kidolgozását. A szaktanács ugyanis belátván, hogy az ellen-
őrzésnek és a taneredmény fokozhatásának egyik elengedhetlen
segédeszköze az egységes tanterv: javaslatot tett Ő Excellentiájának ez
ügyben, a ki kegyes volt elrendelni, hogy a hazai első siketnéma
tanítók tanácskozássra gyűlvén össze: *a siketnéma-iskolák számára
a régen kívánatos tantervet összeállítsák.*

E fontos tanácskozás eredményeként jelenthetem, hogy a jelzett
tanterv ügye oly stádiumban van már, hogy egypár hét múlva
Ő Excellentiájának jóváhagyása alá lesz terjeszthető.

b) Érezvén a szaktanács azt is, hogy a vakok budapesti
országos intézetének tanterve sem felel meg ma már mindenben a
követelményeknek, javaslatot tett Ő Excellentiájának, hogy e tanterv
a sükséghez mérten módosíttassék.

c) A szaktanács munkássága körébe esett az is, hogy a váci
tanítóképző tanfolyam tananyaga revideáltassék, a vakok és képez-
hető hülyék tanítóképző tananyaga pedig kidolgoztassék.

4. Látván a szaktanács, hogy a tanítóképző tanfolyam előadó
tanárainak képesítése nincs szabályozva, szükségét érezte annak,
hogy e tárgyban javaslatot tegyen Ő Excellentiájának, a ki ennek
alapján rendeletileg intézkedett, hogy a nevezett tanárok csak meg-
felelő vizsgálat után alkalmaztathassanak előadókul.

5. A gyógypædagogiai tanintézetek keretén belül előfordulható
találmányok, tanügyi produktumok megbírálására bíráló bizottságok
életbeléptetését hozta Ő Excellentiájánál javaslatba, a ki kegyes volt
egy bíráló bizottságot alakítani a siketnémák, külön a vakok,
továbbá a képezhető hülyék és gyengeelméjűek, valamint a dado-
gók és hebegők oktatása terén előfordulható vívmányok meg-
bírálására.

6. A szaktanács megalakulván, a gyógypædagogiai intézetek-
ben működő tanárok és tanítók a legnagyobb örömmel és lelkesed-
déssel fogadták Ő Excellentiája e határozását és üdvözlötték azt a
szellemet, mely az egyéni tisztességes törekvésnek útjába nem vet
akadályt, sőt annak érvényesülését örömmel látja.

a) A szaktanács felfogásának és működési módjának tulajdo-
nitható egyebek között az is, hogy a gyógypædagogiai ügyek fej-
lesztése érdekében *Németh László* és *Váradi Zsigmond* anyagi
áldozatok árán megindítottak s fentartanak ma is egy szakközlőnyt:
a „Gyógypædagogiai Szemlét“, mely a magyar gyógypædagogiai-
oktatás terén ma az egyedüli.

b) Ugyancsak észlelhetővé lett csakhamar az egész vonalon
is a tanférfiak részéről megindult érdeklődés s az ügy fejlesztésére
irányuló önzetlen munkálkodás.

Igy a kép. hülyék és gyengeelméjűek oktatásának előbbre vite-
lére *Kelemen Ignác* praktikus irkamintákat készített.

c) A vakok oktatásának előbbre vitelére *Török Sándor* egy
Budapestet ábrázoló domborművi térképet szerkesztett, *Séra Lajos*
pedig az egy élben kidomborodó abc-jét csinálta meg a vakoknak;
Mihálik Lajos pedig egy a Braille rendszerére alapított olvasóköny-
vet állított össze ugyancsak a vakok számára.

d) A siketnémák és képezhető hülyék, valamint a gyenge-
tehetségű gyermekek számára pedig *Klis Lajos* nyújtott be egy új
szerkezetű számoló-gépet, melyet a szaktanács javaslata alapján
Ő Excellenciája el is fogadott.

e) Végül a dadogók oktatása terén is történt mozgalom, a
mennyiben *Vaday József* nagyváradi tanító egy könyvet írt a dado-
gók beszédhibáinak leszoktatására, melyet a szaktanács szintén
megbírálván, felterjesztett.

7. A gyógypaedagógiai intézménynek kifelé való terjesztése
sem került ki a szaktanács figyelmét, sőt a mennyit az ily nagyobb
szabású reformnál egy év alatt elérhetni, azt megkísérelte és meg-
tette a szaktanács.

Igy:

a) Látván a szaktanács, hogy hazánkban mindössze alig 500
siketnéma gyermek részesül oktatásban, holott ennél éppen tízszer
több vár — még most hiába — iskolázásra és mivel a mostani
siketnéma intézetek és iskolák berendezkedésüknél fogva oly költ-
ségesek és drágák, hogy új iskoláknak illetően berendezésétől mel-
tán idegenkedhetnek a törvényhatóságok: indítatva érezte magát a
szaktanács arra, hogy tanulmány tárgyává tegye: vajjon az eddig
követett eljárás, hogy t. i. 8 osztályuak és internatusra berendezet-
tek legyenek az iskolák, nem volna-e az igazibb humánus felfogás
mellett változtatható, módosítható és több siketnémára hasznosabbá
tehető. És a humánusabbnak tartott felfogás alapján a hazai pénz-
ügyi állapotainkat, valamint a természetes fejlődés menetét vizsgálva
és a növendékek jövő egyedüli iparos pályáját tekintve, nem zár-
kózhatott el a szaktanács azon indító okok elől, hogy jövőre hat
osztályú iskolák létesíthetését is javaslatba ne hozza és hogy az
externatust elébe helyezze az internatusnak. Ez alapon jól meg-
vitatott javaslatot tett Ő Excellenciájának, ki a szaktanács javaslata
alapján kimondotta a siketnémaoktatás fejlődését biztosító azon
vezérelvet, hogy mindaddig, míg valamennyi siketnéma gyermek
nem részesül oktatásban, a 6 éves tanfolyamot is elfogadja, az
externatust pedig, mint feltétlenül olcsóbbat és taneredmény tekin-
tetében is elég biztosítékot nyújtó intézményt, ajánlja a közhatósá-
goknak.

b) A budapesti állami siketnéma iskola első sorban a székes-
fővárosi érdekek kielégítésére lévén felállítva, arra törekedett, hogy
e feladatának meg is felelhessen. A szaktanács azonban látván,
hogy — legalább ez időszerint, mikor az iskola még nincs teljesen
kifejlődve — a rendes eszközökkel nem oldhatja meg egészen a

nevéhez fűződő célját: a tanítás nélkül maradottak számára egy délutáni tanfolyamot szervezett, melyben a múlt évben 12 növendék nyert oktatást.

c) A gyengetehetségű gyermekek ügyét is magáévá tévén a szaktanács, Ő Excellentiájának oly értelmű javaslatot tett, hogy addig is, míg a székesfőváros megfelelő módon gondoskodhatnék a most a népiskolákba járó, de megfelelő eredményt ott fel nem mutatható növendékekről: ideiglenesen, próbaképpen a képezhető hülyék intézetében egy külön osztály felállítása engedélyeztessék ezek egy részének számára. A többiek érdekében érintkezésbe lépett a székesfővárosi kir. tanfelügyelőséggel s egy terjedelmes javaslatban fejtette ki véleményét arra nézve, hogy a gyengetehetségű fővárosi gyermekek oktatásáról miként lehetne eredményesen nekünk is gondoskodnunk, miként azt a külföldön sok helyütt megvalósították már.

d) A vakok érdekében is történt üdvös mozgalom. Kolozsvár városa, mely a siketnémák számára már emelt egy intézetet, a vakok részére is kíván egyet kezdeményezni. Ezt a szaktanács a maga részéről a legmelegebb ajánlással és a tőle telhető segítség felajánlásával igyekezett a megvalósítás felé irányítani, úgy, hogy ez iskola az 1900/1901.-ik tanévben meg fog nyílni Kolozsvárott.

c) A dadogók és hebegők oktatása terén az történt, hogy dr. *Sarbó Arthur* egyetemi magántanár miniszteri támogatás mellett az 1899.-dik év nyarán a Röck Szilárd utcai siketnéma iskolában gyakorlati tanfolyamot rendezett e beszédhibákban szenvedők részére, később pedig az iskola orvosok részére elméleti tanfolyamot indított meg. Ezen kívül a fővárosban *Skultéty Lajos* tartott 2 ízben tanfolyamot miniszteri engedéllyel és fővárosi segéllyel a Barcsai-utcai gymnasiumban.

8. *Elias Jakab* aradi siketnéma-iskolai igazgató tanulmányúton járván az Osztrák és Németbirodalombeli siketnéma intézetekben, tapasztalatairól terjedelmes tanulmányban számolt be Ő Excellentiájának, ki ezt tárgyalás végett a szaktanácshoz útasította. A szaktanács vizsgálat alá vevén a tanulmányúton járt *Eliasnak* javaslatait a következő kérdésekben mondott véleményt:

a) államosíttassanak-e a mostani siketnéma iskolák (intézetek) vagy nem?

b) a siketnéma intézetek (iskolák) 6 vagy 8 éves tanfolyamuak legyenek-e? és a csonka intézetek kifejlesztendők-e?

c) Szerveztessék-e a siketnéma fiúk és leányok részére továbbképző tanfolyam (iparos-tanonc iskola, ipariskola) és ha igen: mily módon? — A fiúk kézügyességi oktatása.

d) A siketnéma növendékeknek az iparban való minél teljesebb kiképzése szempontjából mennyiben indokolt az illető mestereknek állami megjutalmazása?

e) Internatusi, avagy externatusi módon rendeztessenek-e be a siketnéma iskolák?

f) Mennyiben indokolt a növendékeknek tehetség szerinti elkülönítése?

g) A tanítóképző tanfolyam hallgatói részére mennyiben volna kivihető, hogy azok egyetemi bonctani előadásokat lássanak és hallgassanak?

h) a siketnéma növendékek hitéletének erősítésére mely intézkedések volnának foganatosíthatók, hogy az egyházi hatóságoknak törvényben gyökerező joga (1868. évi 38. törvénycikk 57. §.) ne érintessék?

E kérdések némelyike a tanácskozás folyamán nem nyervén meg a többséget, nem ajánltatott végrehajtásra, mások megvalósítottak, némelyek pedig a közeli kialakulás állapotában vannak.

9. Végül: az összes gyógypaedagogiai, internatusra berendezett intézetek u. n. inspectiózási kérdése még az, mely szintén egyik gondoskodása tárgyát képezte s képezi ma is a szaktanácsnak.

*

Ezekben volt szerencsém mélyen tisztelt Szaktanács a múlt évi működésről beszámolni. A mint méltóztatnak e felolvasott jelentés útján visszaemlékezni egy évi munkásságunkra, e kimutatás arról kell, hogy meggyőzzön, hogy habár sok munkánk van félben és még több új tenni, elvégezni valónk, de azon aránylag kevés időt, mely rendelkezésünkre állott, eléggé lelkiismeretesen igyekeztünk a multban kihasználni. A miniszter úr további kegyes intézkedésétől, a mélyen tisztelt elnök úrnak mindenkor tapasztalt s jövőre is kérendő s remélhetőleg meg is nyerendő kegyes jóakaratótól, a szaktanács tagok bölcsességétől és további ügybuzgóságától függ, hogy szerény munkásságunk jövőre még hasznosabb legyen.

Vác, 1899. november 17-én.

Borbély Sándor, szaktanács elnök.

A tanerőképzés egyesítése.

A folyó tanév elején az a hír kapott szárnyra, hogy a gyógypaedagogiai tanintézetek orsz. szaktanácsában felmerült az az eszme, hogy a *siketnémák, vakok és hülyék tanerőinek képzését egyesítsék*. Eleinte nem akartam a hírnek hitelt adni, mivel a magam részéről ezt kivihetetlennek tartottam; és nem nyilatkoztam ez ügyben, mert a 6 és 8 éves tanfolyamu siketnéma-iskolák felállításának kérdése esetéből indulva ki, teljes bizonyossággal arra számítottam, hogy a felső hatóság, a kérdés fontosságára való tekintettel, ismét véleményadásra fogja felszólítani az érdekelt tantestületeket. Miután azonban ez a hír most komoly alakot kezd ölteni és ezen eszme megvalósulása fordulópontot jelentene a gyógypaedagogiai oktatásügy terén, engedtessek meg nekem, hogy ez életbevágó kérdésre felhívjam tisztelt kartársaim becses figyelmét.

Ha feltesszük, hogy a keringő hír való, akkor akaratlanul is

először az a gondolatunk támad, vajjon mi tehetné szükségessé a mostani állapotok megváltoztatását. Sokáig gondolkoztam, hogy elfogadható okot találhassak, de őszintén megvallva, — egy praecedens kivételével — nem voltam képes olyat találni. Ismerve azonban a szaktanács feltétlen önzetlenségét és a kérdések elbirásában eddig tanúsított bölcsességét és jóhiszeműségét, fel kell tételeznünk, hogy ha csakugyan foglalkozott e fontos kérdéssel, meg voltak arra az okai.

Kutassuk csak, mi javulást vár a szaktanács — ha ugyan tényleg foglalkozott volna e kérdéssel — ez eszme megvalósulásától a gyógypaedagógiai oktatásügyre. Először: abból a feltevésből indulhat ki, hogy a tanerőképzés egyesítésével lehetőség nyújtatik a terünkre lépő kartársaknak, tehetségeiket mind a három téren egyaránt értékesíteni, illetőleg a közös kurzus elvégzése után szabadon választhatják az ízlésüknek legjobban megfelelő szakot. Ez az ok nem vezérelhetné a szaktanácsot, mert vajjon nem választhatja-e meg most is szabadon minden e térre lépő kartárs a maga tehetségének és ízlésének legjobban megfelelő szakot? Vagy tán ne tételezzünk fel 21—25 éves fiatalemberekről annyi megállapodottságot, hogy előre megtudják a nekik legkedvesebb szakot választani? Legyen szabad e kérdésre a magam esetének felemlítésével felelnem. Mielőtt siketnémát láttam volna tanítani, jelen voltam már egy vakok vizsgáján és alkalmam volt hülyék tanítását is látni. A vakok és a hülyék szálanomra ragadtak, de ha állást ajánlottak volna vakok vagy hülyék intézetében, nem fogadtam volna el. De midőn először jártam siketnémák intézetében, vágyaim netovábbját láttam volna teljesedésbe menni, ha alkalmazást nyerhettem volna egy ily intézetben s midőn alkalmam nyílt ideálokat megvalósíthatni, feláldoztam szép — már biztos — állásomat a bizonytalan gyakornoki állásért.

Másodszor: célja lehetett a szaktanácsnak, hogy a jelöltek többoldalu műveltséget sajátítsanak el az egyesített kurzuson. E feltevésünk sem lehet helyes, mert mint hallom, e közös, — mind a három szakot felölelő — kurzus időtartama 2 évben volna megállapítva. A szaktanácsban — mint tudjuk — úgy a siketnémák, mint a vakok és hülyék oktatása terén számottevő kapacitások foglalnak helyet, kik tisztában vannak azzal, hogy a siketnémák tanerőinek eddigi 2 éves kurzusa amúgy is kevésnek bizonyult a mostani képzési módzatok mellett. Valjon megváltoznék-e majd a helyzet, ha egy helyett 3 szakot kell elsajátítani ugyanannyi idő alatt? Minden esetre, változás történnék, de hogy ez nem az ügy hasznára fogna változni, azt nem kell bővebben magyaráznom. A siketnémák, vakok és hülyék oktatásügyének meg van a saját, nagyszabású irodalma, melyek mindegyikének külön való áttanulmányozásához egy egész emberélet szükséges. És vajjon melyik embernek volna meg az ideje és a kedve, neki idegen, és nem tetsző — tehát unalmas — dolgokat tanulmányozni? Pedig, hogy a három irodalomnak ismeretét feltétlenül meg kell mindegyik közö-

sen képesített szakembertől kívánni, az természetes. Több mester-séget meg lehet ugyan tanulni, de hogy az illető kontár lesz mind-egyikben, az bizonyos. Geninek pedig tán csak minden tizezredik ember születik.

De, hát ha az volna ez eszmének a célja, hogy az egyes embereket akár kitüntetésből, akár büntetésből, akár szolgálati érdekből átles-essen helyezni egyik szakú intézetből egy másik szakúba? Ilyet még feltételezni sem merek a szaktanácsról. Mióta a meghalás divatba jött, senki sem biztos az életével. Vajjon ki tudja közü-lünk, mi sors vár reá? Ma még csupa lelkesedéssel siketnémákat tanítunk; képezzük magunkat, hogy a növendékeink és ügyünk érdekeit minél jobban szolgálhassuk. Holnap? Holnap a hülyék intézetében ébredünk, majd harmadnap — csupán kényszerűségből a vakokat vagyunk kénytelenek védő szárnyaink alá venni. Vajjon melyik ember fogja magát egy szakmában tökéletesíteni tudni, hogy ha nem bizonyos arról, hogy hol fog másnap felébredni? És kinek lesz érdekében, vagy kinek lesz nyugalma hivatását úgy betölteni, a hogy különben biztos helyen, biztos posztóban érezve magát — be kell hogy töltsse?

Végül ok lehetne még az is, hogy a többoldalú képzettséggel kere-eti forráshoz juthassunk. De csak nem tételezhetjük fel egy erkölcsi testületről, mely ideálokért küzd egész életén át, hogy ily önző vágyak kielégítését föléje helyezi az ügy érdekének.

Hiába kutatjuk tehát az okokat, a melyek a jelen viszonyok megváltoztatását tennék szükségessé. Az újdonság varázsával sem hathat az eszme senkire, mert hisz jól tudjuk, hogy Németország-ban dr. Matthiasnak 1855-ben megindított „Organ“-ja a siketnémák és vakok oktatásával foglalkozott, de csakhamar belátta, hogy e két ügynek egymáshoz egyáltalán semmi köze sincsen. A siket-némák oktatásának a népiskolákban való általánosítása kérdését is csak akkor tettük magunkévá, a midőn Németországban — szülő hazájában — már régen el volt temetve, s sok időbe telt, míg mi — az eszme keresztülvihetlenségét belátva — napirendre tértünk felette.

Az öreg, tapasztalt embertől tanulni nem szégyen. A gyógy-paedagógiai oktatásügy terén Németország méltán szerepelhet öreg, tapasztalt bölcsként. Ha ott, körülbelül 50 hülyék és 40 néhány vakok intézeteinek tanítói igen szépen betöltik hivatásukat külön képesítés nélkül, akkor mi a jelenlegi és Németországhoz képest ideális állapotainkkal mért ne lehetnénk megelégedve?

Hogy a jelenlegi képzésnek fenti értelemben való megváltoz-tatása, illetve egyesítése nem szükséges, sőt káros hatásúvá válnék az ügyre, mutatja az a forrongás, a mit e kérdés a kollegák között felidézett, melyről azonban a szaktanács csak majd későn szerez már tudomást. *És a nép szava, Isten szava.* Kérem tisztelt kartár-saimat, nyilatkozzanak e fontos kérdésről minél rövidebb idő alatt.

Váradi Zsigmond.

Hazai hírek.

Lapunk „II. évfolyam”-ának első számát azon tiszteletteljes kérelemmel küldjük meg hazánk nagyobb egyházi és világi hatóságainak, hogy ügyünket népszerűsíteni és lapunkat becses pártfogásukkal támogatni kegyeskedjenek.

Hazai intézeteink.*) Még csak most vagyunk abban a helyzetben, hogy a gyógypaedagógiai intézetek 1899—1900.-i iskolai év beiratási eredményeiről és az év elején történt egyéb nevezetesebb mozzanatairól az alábbiakban röviden számot adhassunk:

A siketnémák aradi iskolájába az iskola felügyelő-bizottsága f. é. augusztus hó 22.-én tartott ülésén az 1899—900.-ik iskolai évre 23. növendéket vett fel, még pedig az első osztályba 8-at, a másodikba 10-et, és a negyedikbe 5-öt. A növendékek legtöbbször aradvárosi, de felvettek arad-, békés-, bihar- és csanádmegyei illetőségű gyermekeket is, mint a kik az iskola szervezeti szabályzata értelmében elsőbbséggel bírnak. Nemre nézve van 12 fiú és 11 leány. Említésre méltó, hogy egy gyermeknek még 5 siketnéma testvére van, két másiknak szintén van 2—2 ily szerencsétlen testvére és egy negyediknek is van még egy kis siketnéma öccse. A vidéki szegénysorsú gyermekek ebben az iskolai évben összesen 1500 frt segélyt élveznek, melyből a havi 12 frt ellátási díjuk fizetetik. Minthogy ennél az iskolánál egyelőre még csak két tanerő működik, az első és a negyedik osztályt — óratöbblettel — egy tanerő kénytelen tanítani. Az I. és IV. osztály vezetője *Wentzel József*, a II.-é *Eliás Jakab*.

A siketnémák kaposvári iskolája növendékeinek létszáma az 1899—1900. iskolai évben 28, kik I., II. és III. osztályban taníttatnak. Az I. osztályban van 10, a II. oszt. is 10 növ., oszt. főnök *Palatinus Károly*, a III. osztályban 8 növ., oszt. főnök *Klinda Kálmán* ig. tanár. Az I. osztályban óratöbblettel az igazgató tanár is tanít. A beiratás alkalmával felvétetett 4 fiú, 6 leány, tehát 10 új növendék. Ezek közül segélyeztetik 6, ingyen tartatik 2 és saját költségén van 2. Ezeken kívül van még egy sajátköltségűes számfelüti fiú növendék. A 11 növendék megyék szerinti felosztása a következő: Zalam. 5, Baranyam. 2, Vasm. 2, Fehérm. 1 és Györm. 1. A közel jövőben örömdetes haladásnak néz elébe az iskola, a mennyiben a tavasszal kezdik meg az újintézet építését, melynek céljaira eddig gyönyörű telek és 25.000 frt készpénz áll rendelkezésre. Ha ehhez hozzá vesszük azt a 10.000—15.000 frtot, a mely az igazgatónak bizonyos helyről kilátásba helyeztetett, akkor szép iskolai épületet és berendezést remélhetünk.

A siketnémák áll. segélyezett temesvári intézetében 56 növendék iratkozott be és pedig a rendes tanfolyamra 51, az iparostanonctanfolyamra 5. Elhelyezésre nézve: asylumbeli bennlakó 36, kik közül teljes díjat fizet 16, a díjnak egy részét 6, ingyenes pedig 14 növendék; 15 pedig bejáró. Nemre nézve: 38 fiú, 18 leány. A növ. 6 rendes és 1 iparostanonc osztályban nyernek oktatást.

*) A siketnémák budapesti áll. iskolájának, az izr. siketnémák orsz. intézetének és a siketnémák kolozvári intézetének kimutatása hely szűke miatt a jövő számunkban fog közöltetni.

Az egyes osztályok beosztása a következő: az I. oszt.-ban van 16* növ., (I) oszt. főnök *Stantzel János*; a II.-ban 8 növ., oszt. főnök *Roboz József*; III.-ban 7 növ., oszt. főnök *Hobler Rezső*; a IV.-ben 12 növ., oszt. főnök *Völker József*; a VI. és VIII.-ban 8 növ., oszt. főnök *Schäffer Károly*. ig. tanár. A VI. és VIII. oszt. tanerő hiányában összevonatott.

A siketnémák váci intézetében felvétetett 166 növendék és pedig 100 fiu és 66 leány. Ezek közül: rom. kath. 129, gör. kath. 2, ev. ref. 15, ág. ev. 14, izr. 6. Internatusban van 92 növendék és pedig: Országos alapítványon 43, magán alapítványon 36, Bpest költségén 12, tápdíjas 1. Externatusban: Segélyezett 46. Saját költségén 28, összesen 74 növendék. Az osztályok száma 15; az Ia.-ban van 13 növ., oszt. főnök *Moussong Pál*; az Ib.-ben 13 növ., oszt. főnök *Zádor Endre*; a IIa.-ban 11 növ., oszt. főnök *Herodek Károly*; a IIb.-ben 11 növ., o. főnök *Mlinó István*; a IIIa.-ban 10 növ., oszt. főnök *Schnellbach Ferenc*; a III.-ben 12 növ., oszt. főnök *Kliss Lajos*; a IVa.-ban 10 növ., oszt. főnök *Szotfrid József*; az Va.-ban 11 növ., oszt. főnök *Válek János*; az Vb.-ben 9 növ., oszt. főnök *Gácsér József*; az Vc.-ben 10 növ., oszt. főnök *Bihary Károly*; a VIa.-ban 14 növ., oszt. főnök *Bogányi Gyula*; a VIb.-ben 14 növ., oszt. főnök *Hertilla Szilárd*; a VII.-ben 12 növ., oszt. főnök *Nécsey János*; a VIII.-ban 6 növ., o. főnök *Borbély Sándor*.

A képezhető hülyék és gyengeelméjűek orsz. intézetében ez időszerint 76 növendék részesül oktatásban, 1 előkészítő, 6 elemi és 2 externatusi (gyengetehetségűek) osztályban. Minőségre nézve az internatusban van: 24 ingyenes, 20 féldíjas (évi 200 frt) 8 egész díjas (évi 400 frt) és 2 magánalapítványos. A bejáró gyenge-tehetségű növendékek száma 22. Nemre nézve: 48 fiú, 28 leány. Vallás szerint: rom. kath. 32, görög kath. 1, ev. ref. 6, ág. hitv. ev. 4, izr. 33. Az előkészítő osztályban van 10 növ., oszt. főnök *Halenhovich Fáni*; az I.-ben 10 növ., oszt. főnök *Caprariu György*; a II.-ban van 8 növ., oszt. főnök *Mihalik Lajos*; a III.-ban 9 növ., oszt. főnök *Ellenbach Mátyás*; a IV.-ben 8 növ., oszt. főnök *Skulléty Lajos*; az V.-ben 7 növ., és VI.-ban 4 növ., oszt. főnök *Kelen Ignác*; Externatusi I. és II. o. 20 növ., o. főnök *Káplán Gyula*.

A vakok budapesti orsz. intézetében 91 növendék vétetett fel a folyó tanévben; és pedig 63 fiu, 28 leány. Vallás szerint rom. kath. 56; gör. kath. 2; gör. kel. 2; ág. hitv. ev. 3; ev. ref. 13; unit. 1; izr. 14. Az osztályok alakulása a következő: előkészítőben van 16 növ., oszt. főnök *Vucskics János*; az Ia.-ban 10 növ., o. főnök *Séra Lajos*; az Ib.-ben 10 növ., oszt. főnök *Schannen Péter*; a II.-ban 6 növ., oszt. főnök *Török Sándor*; a III.-ban 9 növ., o. főnök *Horváth Attiláné*; a IV.-ben 9 növ., oszt. főnök *Török Gyula*. A zene tanszakon van 3 növ.; a zene és ipartanczakon 5; az ipartanszakon székfonással foglalkozik 7; kosárfonással 7 és kefekötéssel 9 növendék. Zenetanárok: *Hauser Jakab*, *Horváth Attila*, *Pischinger Nándor* és *Kossovics József*.

* Vajjon nem sok egy kissé??